

Statsministerns högtidstal^I

Högtidssammankomsten 2024

av Ulf Kristersson

Ärade ledamöter,
Mina damer och herrar,

TACK FÖR INBJUDAN att få komma hit i denna mycket speciella tid. Och jag ser fram emot att återvända till Karlbergs slott framåt kvällen.

Sist jag var där var när Michael Claesson klev på som överbefälhavare och tog över den viktiga militära stafettpippen från Micael Bydén. Vi har på kort tid inlett ett mycket bra samarbete.

Gången före det var vid flaggceremonin i mars, då den svenska flaggan hissades bredvid Nato-flaggan för att markera att Sverige hade blivit den 32:a medlemmen av den fria världens försvarsallians. När vi gick från alliansfrihetens allianslöshet till den förpliktigande principen en för alla, alla för en.

Det är ett paradigmskifte för oss som land. Historiskt var ju samarbete med de västliga demokratierna en känslig sak. Ledande politiker kände till att vi delade underrättelser med framför allt USA. De båda blocken kände definitivt till det och det fanns inga illusioner om vart Sverige skulle vända sig vid en väpnad konflikt. De enda som i grunden inte var informerade var vår egen befolkning.

Sveriges förre Berlin-ambassadör Staffan Carlsson beskriver det rätt bra i sin bok om Dag Hammarskjöld – inte mystikern Hammarskjöld eller ens FN-chefen Hammarskjöld, utan ämbetsmannen, statsrådet och transatlantikern Hammarskjöld.

Den tiden är nu över.

Nato har gått från att vara en organisation som inte ens kunde diskuteras, till att bli så självklar att sex av åtta partier nu står bakom vårt medlemskap. Som tillsammans representerar mer än 80 procent av väljarna. Det säger något om allvaret i den tid vi lever. Men det är också en mindre smickrande beskrivning av hur stokastisk och kortsiktig svensk

politik kan vara. Vi imponerar i våra förmågor, men inte alltid i vårt sätt att fatta besluten.

Den breda politiska majoriteten för Nato och för ett starkt svenskt försvar är naturligtvis en reaktion på Rysslands anfallskrig mot ett demokratiskt grannland. Men det är också ett uttryck för ett Sverige som är mer förankrat i realpolitiken. Ett Sverige som inte längre agerar som en idealist i marginalen utan som realist i händelsernas centrum.

Det är ett Sverige som varken kan eller vill blunda för hur världen ser ut. Ett Sverige som förvisso höjer rösten, gärna tillsammans med andra. Men också ett Sverige som gör det bästa av situationen. Och som i varje läge agerar för att värna svenska nationella säkerhetsintressen.

Och kanske viktigast av allt: ett Sverige som har ett delansvar att göra gott i en värld fylld av svåra konflikter – men som samtidigt har det fulla ansvaret för vårt eget land och vår säkerhet.

Det är ett ansvar som jag och den regering jag leder tar på största allvar. Vi vet att det är viktigt och att det är bråttom. Det är därför vi har inrättat ett nationellt säkerhetsråd, en minister för civilt försvar och en nationell säkerhetsrådgivare. Viktiga steg, både vart och ett och tillsammans, för ett tryggare land i en orolig tid.

Samma år som Sverige gick med i Nato var det också 30 år sedan vi fattade beslutet att gå med i EU. Nato och EU är två olika organisationer. Men för svensk del finns det slående likheter och viktiga erfarenheter att hämta.

I båda organisationerna kunde Sverige enas om att gå med som följd av dramatiska händelser. Vi gick med i EU under en ekonomisk kris. Vi gick med i Nato under ett pågående krig. Och för en del gick vi nog inte med i varken EU eller Nato för att vi verkligen ville, utan för att vi tvingades.

Verkligheten hade kommit ifatt svensk politik och självbild. Både EU och Nato handlade också om en mytisk syn på den svenska neutraliteten och alliansfriheten. Att Nato inte är förenligt med alliansfrihet är ju självklart, det är hela idén. Men mellan 1961 och 1994 ansågs inte heller EU förenligt med ett alliansfritt Sverige. Nu är vi fördragsmässigt både genom EU och Nato fast förankrade i det demokratiska Väst.

Det finns också viktiga lärdomar att ta med sig in i Nato från 30 års medlemskap i EU.

Den första är att man måste vara helhjärtad. Gå all-in.

Inte för att varken EU eller Nato är några perfekta samarbeten, men för att bara den som engagerar sig fullt ut kommer att få inflytande. Sverige var under många år en alltför passiv EU-medlem. Vi kom in för sent i processerna. Och upptäckte att utan likasinnade gick viktiga beslut oss emot.

Det finns många exempel på detta, men de nu allvarligaste och mest aktuella handlar om skogsbruket, arbetsmarknaden och invandringen.

Där gör vi nu precis tvärt om. Tillsammans med likasinnade – ofta de nordiska och baltiska länderna plus Polen och Irland – förbereder vi varje EU-beslut av vikt. Vi landar ofta i snarlika slutsatser i de större frågorna. Det är viktigt att ha likasinnade i EU och det är ännu viktigare att likasinnade samarbetar.

Under vårt dryga första halvår av Nato-integration har vi tagit den erfarenheten med oss. Att ta för sig, att understryka att vi gick med i Nato för att få skydd av andra, men också för att ge skydd till andra. Att Sverige vill vara en nettobidragsgivare i säkerhet.

När Finland hade varit medlem i Nato några månader tog jag med mig relevanta statsråd och ledande officerare för att lyssna på deras goda råd och erfarenheter av Nato-integration. De sa två saker till oss:

För det första att det är en väldig skillnad mellan att ”följa Nato” och att ”vara Nato”. Ständiga beslut att fatta, ständigt nya frågeställningar. Mer av precis allt.

För det andra att man som Nato-medlem måste vara ETT land – inte flera olika departement eller en regering och en annan försvarsmakt. Varje ord som Sverige lägger i helheten ska vara just Sveriges. Det kan låta självklart men ni som kan något om svenska stuprör, ni vet att det inte alls är självklart. Vi måste helt enkelt putsa på vårt arv från Axel Oxenstierna. Underifrån och upp måste kompletteras med uppfifrån och ner.

Vi arbetar nu hårt med Nationella säkerhetsrådet som epicentrum för att mejsla ut en genomtänkt och konsistent svensk hållning i Nato.

En sista viktig slutsats från EU, in i Nato, handlar om vår egen självbild. I EU grundas inflytande i sådant som folkmängd, historia och samlad BNP. Då tillhör vi med våra 10 miljoner invånare inte de allra största.

På mitt första Nato-summit i Washington DC blev det uppenbart att i Nato räknar man annorlunda. Där handlar vårt bidrag och vårt inflytande om geografi och kapacitet. Titta bara på kartan! Titta på vår försvarsindustri och på våra militära förmågor.

Vi har ett starkt och respekterat flygvapen. Vi har en avancerad ubåtsflotta – jag var själv nere med HMS Uppland utanför Karlskrona

tidigare i höstas. Vi har internationellt erkända specialförband. Vi har en respekterad underrättelseförmåga, inte minst riktad mot Ryssland.

Allt detta blev övertydligt när jag besökte Natohögkvarteret och träffade den växande svenska delegationen och den nya generalsekreteraren Mark Rutte.

Jag känner Mark sedan tidigare som en dynamisk premiärministerkollega. Medskicket från honom var att Sverige har kommit väl in i Nato, vi gör det vi ska och vi gör det bra.

Sen sa han någonting som fastnade hos mig – att vi har viktiga kunskaper och erfarenheter som vi inte ska vara rädda för att använda. Att vi inte bara ska vara bäst i klassen när det gäller att följa regler, utan också vara med och sätta regler och föreslå förändringar när vi inte håller med.

Efter 8 månader förblir vi ödmjuka inför uppgiften, men vi har också hunnit åstadkomma en hel del.

För det första har vi börjat harmonisera den nationella förmågeplaneringen med våra allierade. Det betyder inte att vi ger upp vår nationella planering. Vi behöver kunna artikulera våra intressen, våra prioriteringar och hur de förhåller sig till våra grannars intressen och behov.

Vi kan Östersjön både på och under ytan. Och vet vilken typ av förmåga som krävs för vår geografi. Det kan inte alla andra. Sverige ska vara med och ta ett ledande ansvar för avskräckning och försvar i Östersjöregionen.

För det andra synkroniserar vi nu våra försvarsplaner i Norden. I Sverige har vi länge uppskattat våra nordiska grannar. Med både oss och Finland i Nato fördjupas nu det konkreta och operativa samarbetet. En snabb integrering av Sverige in i de militära regionala planerna gör det samarbetet ännu djupare.

Norden är nu för första gången på 500 år en gemensam försvarsgeografi och får ett strategiskt djup där vi tillsammans kan nyttja våra stridskrafter.

För det tredje har vi börjat titta på nödvändiga förberedelser för att möjliggöra militära operationer, såsom framflyttning av allierade förband, förhandslagring och underhåll till – och inom – Östersjöregionen och Nordkalotten. Det har en direkt tröskelhöjande effekt.

Och för det fjärde gör vi oss redo att bidra med personal i gemensamma insatser. Om bara några månader åker en mekaniserad bataljon till Natos framskjutna närvaro i Lettland. Under 2025 påbörjar vi även i praktiken ramnationsansvaret för Natos framskjutna närvaro i

Finland. Vi bidrar med flyg till Natos luftrumsövervakning och vi planerar för att bidra till de stående marina styrkorna.

Ärade ledamöter,

I den nationella säkerhetsstrategin konstaterar regeringen att Nato är och jag citerar: ”den yttersta garanten för europeisk och transatlantisk säkerhet. Full integration i Nato, politiskt, civilt och militärt, är den enskilt viktigaste och mest brådskande åtgärden för att stärka Sveriges säkerhet och är av stor betydelse för våra allierade.”

Integrationen in i Nato leder oss också till frågan om hur vi ska se på framtiden för Nordens roll i Nato.

Det handlar inte om att regionalisera Nato eller skapa ett separat ”Nordnato”. Men det handlar om hur vi praktiskt kan öka det nordiska samarbetet där alla i hela Nato tjänar på det. Utöver den synkronisering av försvarsplaner som nu har påbörjats innebär det nordiska samarbetet att fler kan göra mer tillsammans.

Fler gemensamma övningar och utbildningar, gemensamma operationer, gemensam luft- och sjöövervakning och mer av en gemensam militär infrastruktur.

Att vi är med i JEF, stärker vår förmåga och är ett viktigt komplement till Nato. Framför allt möjliggör det ett snabbt agerande vid kriser som ligger under tröskeln för aktivering av artikel 5.

Vi borde dessutom fundera på gemensam anskaffning av försvarsmateriel och inte bara acceptera, utan harmonisera varandras standarder. Alla hjul måste inte uppfinnas varje gång. Det finns utrymme för ökat samarbete inom försvarsinnovation och analysfunktioner. Att skapa ett kreativt nordiskt kluster inte bara för försvar och säkerhet, utan också för gemensam konkurrenskraft, borde ligga i allas intresse.

Om vi vidgar perspektivet bortom vårt omedelbara närområde, är ytterligare en slutsats viktig: att Sverige som allierad stärker den transatlantiska länken.

Jag och andra europeiska regeringschefer ser nu fram emot att arbeta med tillträdande president Trump och hans administration. Vi har allt sedan andra världskriget värdesatt ett starkt amerikanskt engagemang i Europa – och för Europa. Men vi kan inte ta det för givet.

I relationen till USA ska vi visa respekt för att bara USA fattar amerikanska beslut, precis som bara Sverige fattar svenska. Och samtidigt vara tydliga med våra egna prioriteringar och vad vi har att erbjuda.

Vi måste på djupet börja förstå och förhålla oss till amerikanska säkerhetsintressen, även utanför Europa. Och de ligger allt oftare i Stilla havet. Den indopacifiska regionen kommer under lång tid och oberoende av president vara USA:s främsta prioritet.

Av det kan man dra två operativa slutsatser.

För det första, att vi måste bry oss om Asien om vi vill att USA ska bry sig om Europa. Det finns alltså både ekonomiska och säkerhetspolitiska skäl till att jag själv åker till Japan och Sydkorea om några veckor.

För det andra, att de europeiska Nato-länderna måste ta ett större ansvar för sin egen säkerhet, sina egna nationella försvar och sina försvarskostnader.

Den kanske allra största mentala förändringen ligger trots detta här hemma i Sverige. Och handlar om det faktum att Sverige nu är allierad med 31 andra stater. Det svåra är inte att förstå att andra länder är skyldiga att bistå Sverige vid ett väpnat angrepp. Just det har nog alla fattat. Utan att vi också är skyldiga att både kunna försvara oss själva och att bistå andra.

Sveriges försvar börjar nu i Finland och i de baltiska staterna och sträcker sig västerut och söderut. Ett angrepp mot oss måste alltså inte ske på svensk mark. Vi behöver mentalt ställa om. Vår blick på svensk säkerhet måste sträcka sig bortom Sveriges gränser.

Vi behöver tänka som allierad. Vi behöver agera som allierad. Vi behöver förklara den nya strategiska kontexten för svenska folket.

Nästa pedagogiska uppgift handlar om avskräckning och kärnvapen. Natos avskräckning fungerar. Att Nato upprätthåller förtroendet för de kollektiva försvarsgarantierna är helt centralt för att bevara freden. Ingen ska våga angripa Nato-land.

Kärnvapenavskräckningen i Nato är avsedd för att motverka konflikter, aggressioner och eskalering. Det står tydligt i Natos strategiska koncept som nu också är vårt: "Natos avskräckning ska syfta till att avskräcka från varje möjlighet till aggression." Och Sverige står fullt ut bakom detta.

Ytterst handlar vårt medlemskap i Nato om att värna svensk säkerhet. Att skydda Sveriges demokrati, frihet, självständighet och handlingsfrihet.

Vi ska skydda vår territoriella integritet. Vi ska värna vår rätt att fatta våra egna beslut.

Det krig som Ukraina nu tvingas utkämpa blixtbelyser allt detta. De blev angripna för att Ryssland ville angripa dem och för att Ukraina

inte var med i Nato. De blev angripna för att Ryssland inte ville acceptera att Ukraina söker sin egen väg – mot Europa, in i Väst. Det första slaget har Putin redan förlorat:

”He wanted a Finlandisation of Ukraine, but he got a Natofication of Finland and Sweden”, för att fritt citera president Biden.

Men vi går inte säkra om inte Ukraina får samma självklara rätt att välja sin väg.

Till sist:

Ukraina lär oss att folkligt engagemang och stark försvarsvilja är avgörande i ett krig. Engagemanget och viljan påverkas naturligtvis av politik och rent militär kapacitet.

Vi har alla en skyldighet att efter förmåga försvara vårt land. Jag sa på förra Folk och Försvar-konferensen, att ett svenskt pass inte i första hand är en resehandling. Utan ett fysiskt lojalitetsbevis som är förpliktigande – att ytterst med vapen i hand försvara Sverige och de värde- ringar som bygger vårt land.

Det måste sägas i en tid som ofta präglas av me, myself and I.

Individuella friheter finns bara i ett fritt land. Och ett fritt land måste kunna försvara sin frihet. Och det kräver i sin tur personliga uppoffringar, som kan krocka med vad just jag vill, just nu.

Det är paradoxen.

Att fler killar och tjejer nu gör värnplikten är en liten symbol för att detta funkar. Efter att mina två yngsta döttrar muckade från Skövde och Enköping är vi nu en majoritet i min familj som har personliga erfarenheter från livet som soldat. Sånt har betydelse. Snart kommer också fler genomföra svensk civilplikt.

Om det dessutom värderas i ungdomarnas CV är ingen gladare än jag. Att ta fullt ansvar för sig själv är stort.

Att dessutom ta ansvar för andra och för varandra är ännu större. Att stå upp för det land som givit oss hem, trygghet och frihet är kanske störst av allt.

Tack.

Ulf Kristersson är Sveriges statsminister.

Not

1. Talet kan även sökas på: <https://regeringen.se/tal/2024/11/statsministerns-tal-vid-kungliga-krigs-vetenskapsakademins-bogtidssammankomst-2024/>.